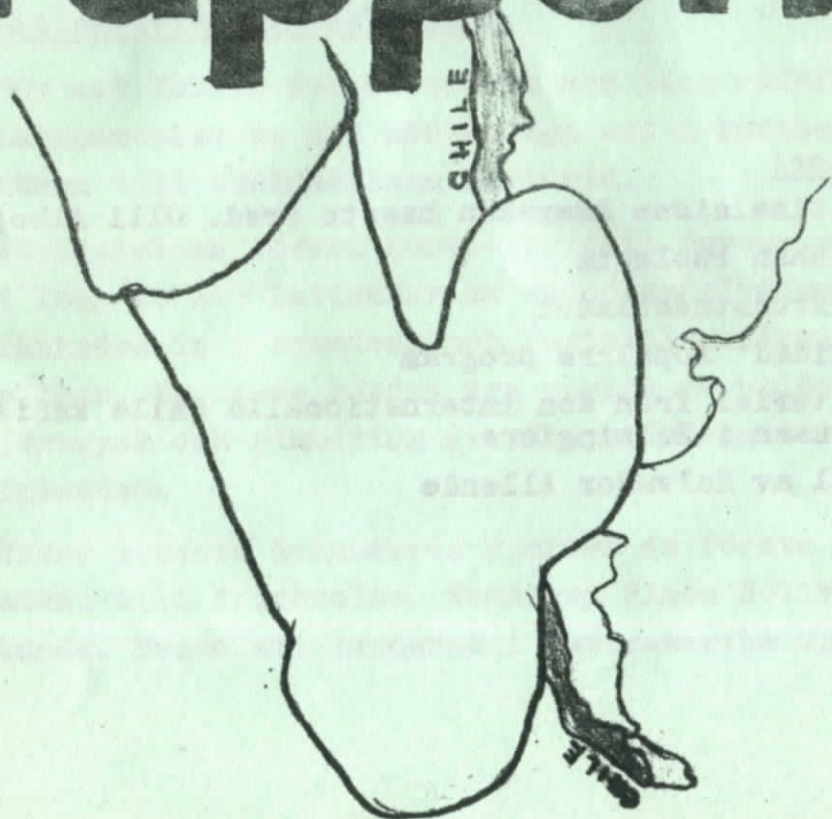

S U

O R

C H I L E

rappport

SU rapport om Chile

Innehåll:

Inledning

Latinamerikansk verklighet

Chile - en del av Latinamerika

Eduardo Frei misslyckas

Unidad Popular - folkets enhetsfront

Frigörelse och sociala framsteg

USA och Chiles privilegierade går till attack

Allende mördas, en fascistisk junta tar makten

Folket organiserar sig till kamp

Internationell solidaritet nödvändig

EL PUEBLO UNIDO JAMAS SERA VENCIDO

Källor:

Latinalaisen Amerikan haaste (red. Olli Alho)

Rauhan Puolesta

Hufvudstadsbladet

Unidad Populars program

Material från den internationella Chile konferensen i Helsingfors

Tal av Salvador Allende

Den 11 september mördades Chiles president Salvador Allende. Med honom dog demokratin i landet. I stället tog en fascistisk junta med hjälp av delar av armén makten genom en blodig kupp.

Händelsen är en betydelsefull vändpunkt inte bara i Chiles utan i hela Latinamerikas historia. För Chile innebar kuppen ett avsteg från en demokratisk utveckling. För Latinamerika i stort troligen den sista chansen till sociala reformer och framåtskridande på demokratisk och parlamentarisk väg.

Latinamerikansk verklighet

För att förstå den situation som idag råder i Latinamerika är det nödvändigt att i korthet känna till världsdelens historia.

Världsdelens första kontakter till Europa skedde i form av att Latinamerika under medeltiden länkades in i Spaniens och Portugals kolonialvälden. En flärs hundra års period av utländska förtryck och plundring av råvaruförekomsterna inleddes.

Under senaste århundrade gjordes de första försöken till frigörelse. Namn som Simon Bolívar är kända. Trots att länderna i Latinamerika uppnådde

politisk frihet långt tidigare än folken i Afrika och Asien har de blivit alltmera ekonomiskt beroende av utländska, främst amerikanska finans-kretsar.

De rika råvarukällorna i området har under långa tider exploaterats av amerikanska storföretag som fört ut vinsterna från världsdelen.

Då Latinamerika ligger på "USA:s bakgård" har denna stormakt haft speciellt lätt att utsuga länderna.

De politiska förhållandena har under hela Latin-amerikas historia varit synnerligen labila. Orsaken till detta är inte slöhet kombinerad med vilja till bråk vilket den amerikanska propaganden gärna gör gällande. Den politiska oron är i första hand en återspeglning av de ekonomiska maktförhållandena i området samt den internationella politiken.

Största delen av all industriell-, bank- och företagsverksamhet som bedrivs i området dirigeras från finanskretsarna i USA. Jorden är i händerna på storgodsägare i de skilda länderna och internationella storföretag. Partiväsendet är i de flesta av länderna utvecklat och armeerna de enda kraftfulla organisationerna.

Med denna struktur kan politiken inte bli annat än labil. Varje gång en mera framstegsvänlig regim framträder är det lätt för USA att genom olika åtgärder störta den. Så har också skett otaliga gånger.

I det allmänna blickfånget hamnade Latinamerika egentligen först efter Castros revolution på Cuba, då diktatorn Batista störtades efter ett revolutionskrig. Redan innan detta skedde hade emellertid USA uppfattat den oro som pyrde överallt på denna kontinent. Olika försök hade också gjorts för att lugna stämningarna.

Det var emellertid först efter Castros maktövertagande som de verkliga ansträngningarna ingångsattes. Då tog nämligen Kennedy som president i USA initiativ till den s.k. framstegsalliansen. En organisation som till stora delar påminde om Marschallhjälpen till Europa efter II världskriget.

Meningen var att genom begränsade utvecklingsplaner åstadkomma så mycket av sociala framsteg i de latinamerikanska länderna att det värsta missnöjet kunde stillas och marionettregimerna hållas kvar vid makten med hjälp av polis och armé. Samtidigt skulle ännu mera amerikanskt kapital pumpas in i dessa länder för att "stimulera industrialisering och företagsamhet". Detta var den

amerikanska strategin för att bibehålla sitt grepp om kontinenten.

Chile - en del av Latinamerika

Den ekonomiska situationen i Chile före Allende motsvarade i allt väsentligt läget i hela världsdelen. Ett undantag utgjorde emellertid den parlamentariska tradition som utvecklats i landet.

Vid sekelskiftet utgjorde salpetern Chiles främsta råvara. Men i takt med den ökade användningen av syntetiska produkter förlorade salpetern i betydelse. I stället blev kopparn och en del andra metaller som fick den alltmer dominerande rollen i den chilenska ekonomin. (70 % av exp.)

Koppargruvorna ägdes till allra största delen av amerikanska bolag. De största var Anaconda och Kennecott.

Den chilenska ekonomins beroende av kopparexporten påvisas bäst genom ett enkelt exempel: Om kopparpriset sjunker med en cent per kilo förlorar Chile över 6 miljoner dollar på ett år.

Under de senaste 60 åren har amerikanska bolag kunnat räkna in en vinst på nästan 11 miljarder dollar på de mineraler de fört ut från Chile. Hela landets nationalförmögenhet belöper sig till 10,5 miljarder dollar, vilket betyder att amerikanerna under 60 år fört ut ur landet mer

Än det chilenska folket kunnat bygga upp på över 400 år.

Också den inhemska industrin i Chile var långt koncentrerad. De 10 största koncernerna i landet behärskade tre fjärdedelar av samtliga bolags kapital.

Det politiska livet i Chile har varit förhållandevis lugnt allt sedan I världskriget. Under denna tid byggdes också en rätt stabil politisk demokrati, som blev ett positivt undantag för hela världsdelen.

Strax före II världskriget kom en vänsterman på presidentposten och under hans regering lades grunden för en viss statlig företagsamhet. Samtidigt gjordes också de första trevandena i riktning mot en jordreform som skulle resultera i en rättvisare fördelning av jorden. Så byttes emellertid president och regering och en tid av socialdemokratiskt styre följde. Denna nya regering var svag och kunde inte följa upp sin föregångares politik.

Följande på presidentposten var en högerman, vars insatser inskränker sig till att han tillåt de amerikanska finanskretsarna att satsa ytterligare kapital i Chile, vilket ledde till att USA:s

ekonomiska grupp om landet ytterligare skärptes. Motkandidaten i valet i slutet av femtiotalet hette Salvador Allende.

Han ställde också upp i följande val och förlorade den gången mot den "moderata reformvänliga" Frei.

Eduardo Frei misslyckas

Under 1960-talet fanns i Latinamerika ett positivt klimat för ett utvecklingspolitiskt reformarbete som kunde genomföras utan att privilegierade ställning hotades. Den kubanska revolutionen fick många att inse att någonting måste göras för att lugna de breda folklagren. Ett uttryck för denna strategi var bland annat Kennedys Framstegsallians.

År 1964 valdes kristdemokraten Eduardo Frei till president i Chile. Denne skisserade ett rätt omfattande reformprogram. Bland annat skiftades en lag om jordreform. Freis reformer kunde emellertid inte verkställas. Utländska ekonomiska intressen och inhemska privilegierade grupper satte i gång en påtryckningsverksamhet mot Frei. Denne bröt sina löften om sociala reformer. Slutresultatet av Freis arbete blev att de utländska storbolagen och den privilegierade klassen inom landet kunde bibehålla sin ställning och fortsätta

7.

utsugningen av landets resurser.

Unidad Popular - folkets enhetsfront

Inför 1970 års presidentval samlade sig de framstegsvänliga och nationella krafterna till ett brett samarbete inom ramen för en folkfront - Unidad Popular. Förutsättningar för en bred front fanns efter att Freis reträtt för storbolagens och ytterhögerens påtryckningar lett till att kristdemokraterna splittrades.

Inom Unidad Popular samlades sålunda kommunister, socialister, radikaler (närmast socialdemokrater) framstegsvänliga f.d. kristdemokrater (bl.a. MAPU, Movimiento de Acción Popular Unitaria, folkets enhetliga aktionsrörelse) medelklassrörelsen Acción Popular Independiente, folkets oberoende aktionsrörelse, samt andra oberoende mindre grupper.

Unidad Popular blev inte bara en takorganisation utan folkfronten bedrev verksamhet på alla nivåer.

Unidad Populars kandidat i valen blev Salvador Allende Gossens^{en}, socialistisk senator som allmänt betraktades som en rejäl, sahsad och respekterad politiker.

I presidentvalet fick Allende mest röster eller 36%. Då ingen fick absolut majoritet i valen blev det kongressens uppgift att utse presidenten. Namn som kom i fråga var högerens Alessandri, kristdemokraten Tomec och Allende. Enligt gammal praxis brukar kongressen utse den som fått mest röster. Så gick det också nu. Allende valdes efter att Tomec uppmanat alla sin anhängare att rösta på Allende.

Frigörelse och sociala framsteg

Allende inledde omedelbart ett omfattande arbete för nationell frigörelse från utländskt beroende och för sociala framsteg.

Det första steget som togs var att nationalisera koppargruvorna. Denna åtgärd kunde genomföras efter ett enhälligt kongressbeslut. Den enhällighet kunde uppnås efter att de amerikanska kopparbolagen brutit de avtal om omfattande investeringar som ingåtts under Freis tid.

Den jordreform som planerats redan på Freis tid verkställdes och fördjupades. Man började bryta ned storgodssystemet som lett till svåra livsmedels kriser och jorden fördelades bland småbrukarna. 73 % av jorden hade hört till över 1000 ha stora gods. Dessa storgods hade dock ävnt endast 6 % av sin jord till odling. Unidad Popular ansåg att grundorsaken till livsmedelsbristen låg just i

detta förhållande.

Unidad Popular vände sig också mot den inhemska storfinansen som enbart sett till sina egna vinstintressen utan att beakta befolkningens grundbehov. I UP:s program ges uttryck för detta såhär: "Om t.ex. produktion och import av dyra bilar är förmånligt för dem (kapitalägarna) använder de dyrt kapital till bilaffärer utan att beakta att endast en liten folkspillra har råd att köpa bilar och att det inom samma område finns mycket viktigare investeringsobjekt, t.ex. allmänna transportmedel och mekanisering av jordbruket". (fri översättning). För att stoppa storfinansens avgörande makt över den ekonomiska utvecklingen föreslog UP att 250 storföretag skulle nationaliseras. Samtidigt ville UP satsa på små- och medelstora företag (ca 32000 st) genom bl.a. förbättrade möjligheter till lån.

Allende och UP lyckades med sin ekonomiska politik. Under det första året (1971) steg nationalprodukten snabbare än på 15 år. Resurserna inriktades på områden som var viktiga ur den fattiga befolkningens majoritetens synvinkel. Reallönerna steg snabbt och arbetslösheten sjönk från 8,3 % till 3,8 %. Stora satsningar gjordes på utbildning och sjukvård. Ca 50000 nya platser i skolorna inrättades. Skolbarnen fick gratis skor. Fri skolmat infördes vilket hade en oerhört stor be-

tydelse i ett land där ca 50 % av barnen enligt officiell statistik lidit av undernäring. Småbarnen fick gratis mjölkportioner.

Gratis sjukvård infördes för mindrebemedlade. Nu organiserade sig den fattiga befolkningen för första gången till en insats för sociala framsteg. Fackföreningsrörelsen växte med rekordfart.

Den fattiga befolkningen var också medveten om de orsaker till förbättrade levnadsvillkor. I parlamentsvalen som hölls i mars 1973 fick Unidad Popular 43,3 % av rösterna, en ökning på 7,1 %. Detta trots att en stor del av de fattiga särskilt småbrukarna ännu röstar med kristdemokraterna av religiösa orsaker.

USA och Chiles privilegierade går till motattack

Redan i ett tidigt skede hade den yttersta högern inlett terrorverksamhet med mord och sabotage som medel. Bl.a. hade arméns överbefälhavare René Schneider mördats efter att han 1970 meddelat att armén är lojal mot den president som väljs oberoende av vem det är.

Betydligt vidare kretsar än några fascistiska grupper reagerade dock mot Allendes målmedvetna politik att frigöra landet från det imperialistiska grepp det befann sig i.

USA inledde en effektiv ekonomisk krigföring. Amerikanserna satte stopp för krediter till Chile.

Vidare nekades Chile lån av Världsbanken och Internationella Amerikanska utvecklingsbanken. Båda dominerades av USA. Samtidigt sjönk kopparpriset på den internationella marknaden. Då priset på nytt började stiga passade USA på att sälja sina reserver för att fortsättningsvis hålla ned priset. Under Freis tid hade Chile fått omfattande utlandsskulder, vilket gjorde att 34 % av exportintäkterna 1971 gick åt till att avbetala skulder.

Ytterligare lyckades de amerikanska kopparbolagen få USA och dess NATO anhängare att beslagta Chiles båtar lastade med koppar.

Alla dessa åtgärder kombinerade måste givetvis leda till katastrofala följder för den chilenska ekonomin. Efter den goda starten infann sig också svårigheterna. Svårigheterna tillspetsades av att den inhemska överklassen också medvetet saboterade ekonomin. Storgodsägarna som fått behålla betydande delar av sina jordar och som hade det modernaste jordbruket saboterade livsmedelsproduktionen.

De ekonomiska svårigheterna tog sig uttryck i en rekordartad inflation och i brist på olika varor. Inflationen påskyndades ytterligare av att högern i detta skede i kongressen lyckades genomdriva en 100-procentig löneförhöjning utan täckning i ekonomin.

Den ekonomiska krisföringen mot Allende kompletterades med en tilltagande terrorverksamhet och

politiska strejker och lock-outer som ofta inspirerades och finansierades av CIA.

Allende mördas, en fascistisk junta tar makten

Den 11 september 1973 mördades Salvador Allende och en fascistisk junta tog makten. De reaktionära krafterna lyckades med sina strävanden. Dessa hade redan tidigare skrivit landet till randen av ett inbördeskrig. Redan i juni hade en arméenhets försökt ockupera presidentpalatset men slagits tillbaka av armén i övrigt som så leddes av general Prats, minister i Allendes regering. En flerc månader lång lastbilsägarstrejk satte under sensommaren landet i kaos. Denna strejk var synnerligen effektiv på grund av landets geografiska karaktär. Det har uppgetts att CIA finansierade också den strejken.

Den 11 september sattes den avgörande stöten in. En fascistisk junta ledd av Pinochet kom till makten med hjälp av delar av armén. Juntan visade snabbt sin karaktär. Man skyr inga medel. Massmord och tortyr är juntans främsta vapen. Arbetare och bönder som vägrar godkänna fascismen mejas obarmhärtigt ned. Tekniska Högskolan i Santiago och delar av andra högskolor jämnades med marken då vetenskapsmännen, lärarna och studenterna alltid stött progressiva. Människor förses ihop i koncentrationsläger. Juntan är klart fascistisk. I sin propaganda hyllar den idealet om en ren ras. Ut-

länningar jagas utan urskiljning. Dessa är talrika på grund av att Allende gett en fristad åt politiska flyktingar från Latinamerikas diktaturer.

Juntans tortyrledare Theme är samtidigt II ordförande i Patria Y Libertad som öppet erkänn sig som en fascistisk organisation. Till saken hör att Theme är f.d. nazitysk.

Utländska observatörer jämför också med Hitler-tyskland, dock i mindre skala. FN:s juristdelegation till Chile konstaterade i sitt utlåtande att juntan inte har den minsta respekt för mänskliga rättigheter.

Folket organiserar sig till kamp

Salvador Allende hade gjort allt för att bevara freden och en fredlig utveckling i sitt land. Trots detta blev han den som tvingades inleda ett väpnat motstånd mot fascismen och USA:s imperialism. Han stupade med vapen i hand.

I sitt sista tal till folket då presidentpalatset redan bombades uppmanade han sitt folk att kämpa för sin frihet. - En ledare kan dö men aldrig ett folk och dess sak sade Allende i sitt tal.

Unidad Popular började omedelbart organisera en motståndsrörelse.

Rom har blivit högkvarter för motståndsrörelsen. Man försöker nu rädda så många framstegsvänliga

som möjligt från juntans terror samtidigt som försök att organisera rörelsen också inom Chile inlett.

Internationell solidaritet nödvändig

De internationella reaktionerna mot kuppen var kraftiga. Många länder stoppade allt stöd till Chile. Fredskrafter från 55 länder samlades till en Chile-konferens i Helsingfors för att dra upp riktlinjerna för det internationella solidaritetsarbetet. Man betonade vikten av att Chiles folk får allt moraliskt, politiskt och ekonomiskt stöd för sin kamp. I Finland organiseras detta arbete med god fart av den bredbasiga solidaritetsföreningen Samfundet Finland-Chile.

EL PUEBLO UNIDO JAMAS SERA VENCIDO

Ett enigt folk kan aldrig besegras har blivit devisen för det chilenska folkets motståndsrörelse, som inlett sin kamp för frihet mot fascismen i sitt land och den amerikanska imperialismens grepp om Latinamerika.

Chilenarna har bett om stöd. Låt oss ge dem allt stöd vi kan !